

17.7.2018

TIIVISTELMÄ TÄYTÄNTÖÖNPANORAPORTTI 2017 FEAD

Tiivistelmä komission 17.07.2018 hyväksymästä Vähävaraisten avun toimenpideohjelman 2014-2020 vuoden 2017 täytäntöönpanoraportista:

CCI	2014FI05FMOP001
Otsikko	Vähävaraisten avun toimenpideohjelma 2014-2020
Raportointivuosi	2017

Vuosi 2017 oli vähävaraisten avun toimenpideohjelman toinen kokonainen täytäntöönpanovuosi ja aloitti ohjelmakauden 2014-2020 toisen osan. Vuonna 2017 toimitettiin kumppaniorganisaatioille 10 eri tuotetta, yht. n. 1 968 tonnia elintarvikkeita jaettavaksi vähävaraisille henkilöille. Tuotteet kilpailutettiin vuonna 2016, mutta tuotevalikoima pysyi aiempien vuosien kaltaisena. Tuotevalikoimassa olivat vehnäjauho, sämpyläjauho, puurohiutale, pastatuote, lihasäilyke, hapankorppu, mysli, valmisateria-aines (pasta juustokastikkeessa), hernekeitto ja maitojauhe. Hankittujen tuotteiden lisäksi organisaatiot ovat voineet jakaa ruoka-apuna myös lahjoituksena saamiaan tuotteita.

Kumppaniorganisaatiot jakoivat vuonna 2017 yhteensä n. 1 843 tonnia elintarvikkeita yhteensä 650 jakelupisteen kautta. Elintarvikkeista oli koostettu 271 723 ruokapakettia ja 55 754 ateriala. Rahastosta hankittujen elintarvikkeiden osuuden kaikista kumppaniorganisaatioiden jakamasta avusta (lahjoituksina saadut elintarvikkeet tai itse jaettavaksi hankitut elintarvikkeet) arvioitiin olevan n. 23 %. Kumppaniorganisaatiot raportoivat yhteensä 284 352 henkilön olleen vähintään kerran avun piirissä vuonna 2017.

Kumppaniorganisaatioilta edellytetään sosiaalista osallistumista tukevien liitännäistoimenpiteiden toteuttamista. Toteutettujen liitännäistoimenpiteiden kirjo oli laaja ja toteutuksessa korostui kunkin kumppaniorganisaation toimintaan sopivimpien toimien toteutus. Liitännäistoimenpiteinä mm. tiedotettiin julkisen ja kolmannen sektorin palveluista ja projekteista ja neuvottiin palveluiden käytössä, järjestettiin neuvontaa ravintopitoisen ruoan merkityksestä sekä järjestettiin virikkeellistä toimintaa kuten erilaisia ilmaisia tapahtumia ja kerhoja tai vapaaehtoisille suunnattuja koulutuksia. ESR:n alaisia hankkeita, kuten Terveystieteiden hanke, VOSET –hanke ja Polku55-hanke on pystytty jonkin verran hyödyntämään liitännäistoimenpiteiden toteuttamiseksi. Yhteistyötä oli tehty myös Kipinä-hankkeen sekä Stop Diabetes –hankkeen kanssa.

Täytäntöönpanosta aiheutuneiden ja maksettujen tukikelpoisten menojen kokonaismäärä oli vuonna 2017 n. 1,8 milj. euroa, josta elintarvikeapuun liittyvät kustannukset oli n. 1,7 milj. euroa. Teknisen tuen osuus ohjelman rahoituskehikössä on 5%.

Vuonna 2017 tarkastusviranomaisen tarkastuksen kohteena olivat sekä järjestelmä että toimenpideohjelman alaiset toimet ja tilit. Tarkastusviranomaisen oli myös mukana seuraamassa yhtä hallintoviranomaisen paikan päällä tekemää varmistuskäyntiä. Tarkastusviranomaisella ei ollut huomautettavaa toimeenpanosta. Hallintoviranomainen sisällyttää toimeenpanoon kumppaniorganisaatioiden paikallisiin jakelupisteisiin kohdistuvia paikan päällä tehtäviä varmennuksia. Vuonna 2017 toteutettiin 8 paikan päällä tehtyä varmennusta vuonna 2017 elintarvikkeita vastaanottaneisiin jakelupisteisiin sekä yksi paikan päällä tehtävä varmennuskäynti elintarvikkeiden kuljetuksista vastaavan kuljetusliikkeen keskusvarastoon. Tavanomaiset havainnot koskivat eriasteisia virheitä elintarvikkeiden jakelukirjanpidossa sekä puutteita viestinnässä, jolloin painopiste puutteiden korjaamiseksi on ollut ohjaava ja neuvova.

Kumppaniorganisaatioiden toiminta kattaa edelleen Manner-Suomen maakunnat. Kumppaniorganisaatioiden täydennysmahdollisuuden kautta hyväksyttiin vuodelle 2018 yksi uusi kumppaniorganisaatio. Vuonna 2018 jaettavista tuotteista järjestettiin lisäksi kilpailutusmenettely, jossa kumppaniorganisaatioilta saadun palautteen mukaisesti pidettiin tuotevalikoima pääsääntöisesti samana, tehden kuitenkin pieniä muutoksia. Vuonna 2018 jaettava maitojauhe tulee olemaan hankinnan myötä laktoositonta.

Vuonna 2017 toteutettiin Komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2016/594 mukainen toimenpideohjelman loppukäyttäjiä koskeva jäsenkysely (strukturoidu survey), jonka kysymykset noudattivat asetuksen liitettä. Selvityksen haastatteluaineiston keräsi Taloustutkimus Oy henkilökohtaisina haastatteluina. Aineisto ei sisällä henkilötietoja.

Haastattelut suoritettiin syys-marraskuu 2017 välisenä aikana kahdeksan kumppaniorganisaation 18 eri jakelupisteessä. Kohdejakelupisteiden poiminnassa huomioitiin erilaiset organisaatiot, organisaatioiden koko elintarvikejakelun kannalta, sekä maantieteellinen sijainti. Aineisto käsittää yhteensä 418 elintarvikeapua saaneen haastattelua. Kumppaniorganisaatioiden jakelupisteiden vastaavat henkilöt vastasivat muutamiin jakelupistettä koskeviin taustakysymyksiin. Näitä olivat järjestettyjen jakelujen tiheys (päivittäin <1-2 krt/vuosi), toteutettavien liitännäistoimenpiteiden tyyppi elintarvikejakeluhetkellä, sekä muun materiaalien tuen jakaminen EU-ruoka-avun lisäksi.

Jakelupaikoista yli puolet jakoi myös muita elintarvikkeita kuin rahastosta rahoitettuja tuotteita. Osa jakelupaikoista jakoi jossain määrin myös muuta materiaalista tukea. Osa kumppaniorganisaatioiden jakelupisteistä (6 kpl) ilmoitti, ettei toteuta jakelun yhteydessä liitännäistoimenpiteitä. Liitännäistoimenpiteitä koskevien kysymysten osalta saattaa olla, että vastaajat eivät aina olleet ymmärtäneet liitännäistoimenpiteeksi toimenpideohjelmassa ymmärrettävien toimintojen laajuutta, koska Suomessa kumppaniorganisaatioilla yleensä on jo perustoiminnassaan liitännäistoimenpiteiksi hyväksyttävää vähävaraisten osallisuutta tukevaa toimintaa, eivätkä ne saa korvausta liitännäistoimenpiteiden toteuttamisesta. Hyväksyttäväksi liitännäistoimenpiteeksi voidaan lukea mm. tiedottaminen erilaisista palveluista tai yhteisien ateriointien järjestäminen.

Noin neljännes vastaajista (24%) kertoi saavansa elintarvikeapua ensimmäistä kertaa. 94,5% vastaajista ei saanut ansiotuloja ja n. viidennes vastaajista kertoi ettei saa myöskään muita tuloja tai etuisuuksia. Vastaajista 90% oli Suomen kansalaisuus. Jonkin muun EU-maan kansalaisuus oli 3% ja pakolaisia tai turvapaikan hakijoita vastaajista oli 2%. Lähes jokaisella (99%) vastaajalla oli asunto ja näistä 98% ilmoitti asumismuodoksi joko omistus- tai vuokra-asunnon. Vastaajista 43% oli miehiä. Vastaajien ikäjakauma oli seuraavanlainen:

16–24 vuotta: 3 %
 25–49 vuotta: 31 %
 50–64 vuotta: 35 %
 yli 65 vuotta: 31 %

Jaetulla avulla on merkitystä sen saajille. 93% vastaajista koki, että saadulla avulla on merkitystä omalle kotitaloudelle. Vastauksista välittyy myös tieto pitkittyneestä avun tarpeesta. Lähes 60% vastaajista kertoi, ettei heillä ollut ollut myöskään vuotta aiemmin varaa ostaa tuotteita, joita olivat juuri saaneet avustuksena.

Vain alle 5% vastaajista kertoi vaikeuksista saada jaettua ruoka-apua. Useimmiten mainituksi syyksi rajoittui tiedon saaminen elintarvikejakelusta. Vaikka useimmat haastatteluun vastanneista avunsaajista eivät olleet kokeneet vaikeuksia avun saamisessa, voidaan kiinnittää huomiota niihin, jotka kertoivat vaikeuksista ja erityisesti paikallisista jakeluista tiedottamiseen. Hallintoviranomainen tulee kiinnittämään asiaan huomiota yhdessä kumppaniorganisaatioiden kanssa.